

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ, ПІДХОДИ І ТЕНДЕНЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ МІСТОМ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Лахижа Микола Іванович*, доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри публічного управління, адміністрування та права
Діденко Олег Григорович**, кандидат наук з державного управління, докторант,
депутат Полтавської обласної ради,
Єрмоменко Сергій Михайлович***, аспірант кафедри публічного управління,
адміністрування та права
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

*ORCID 0000-0001-8676-4578

**ORCID 0009-0006-8622-4938

***ORCID 0009-0005-8685-3016

© Лахижа М.І.

© Діденко О.Г.

© Єрмоменко С.М.

Стаття отримана редакцією 24.04.2024 р.

The article was received by editorial board on 24.04.2024

Вступ. Управління сучасним містом, зокрема, управління його комунальним господарством, належить до актуальних питань, що визначається високим суспільним значенням цього процесу та його постійною модернізацією. Розглядаючи управління містом як складний процес розробки публічної політики та програмування, організації, впровадження і контролю її втілення, необхідно відзначити й різних акторів цього процесу – громадськість, міську владу, бізнес, органи державної влади та інші.

Розглядаючи теорію, як «логічне узагальнення досвіду, суспільної практики, яке ґрунтується на глибокому проникненні в суть досліджуваного явища та розкриває його закономірності» чи «сукупність поглядів, суджень кого-небудь, з яких випливають певні правила поведінки» [1, с. 520], важливо виявити вузлові проблеми та тенденції розвитку управління містом.

Термін «проблема» трактується як «складне теоретичне або практичне питання, що потребує вирішення» [1, с. 16]. Розглядаючи управління як сукупність скоординованих заходів для досягнення певної мети, необхідно наголосити, що процес управління спрямований на попередження появи чи на вирішення існуючих проблем. З теоретичної точки зору важливо ці проблеми передбачити, описати, запропонувати шляхи вирішення.

Безумовно, що в умовах воєнного стану на перше місце виходять викликані війною проблеми, які стосуються всіх громадян України. Вплив війни призводить до зміни управлінських пріоритетів та появи нових тенденцій у житті суспільства. Їх реалізація є актуальною і вкрай необхідною не лише для розвитку, а й для виживання міст.

Разом з тим, на країну впливають і зовнішні фактори. Наприклад, значним є вплив глобалізації, диджиталізації, тенденція до посилення публічності в управлінських процесах тощо. З отриманням статусу кандидата в ЄС Україна має виконувати нові вимоги та враховувати їх при плануванні розвитку міст.

Окремо доцільно розглядати вплив на міста воєнних дій. Зважаючи на постійні військові операції в різних частинах світу, це фактор впливу набув, на жаль, досить широкого поширення.

Гіпотеза нашого дослідження виходить із положення про центральне місце громадян, об'єднаних у територіальну громаду, в процесах публічного управління, яке визначається поєднанням зовнішніх тенденцій розвитку та факторів впливу із врахуванням місцевої специфіки.

Огляд останніх джерел, досліджень і публікацій свідчить про значну увагу українських вчених до питань управління містом, проте теоретичні аспекти цього процесу розглядалися в основному в перші десятиліття XXI століття в рамках дослідження історії та потенціалу органів місцевого самоврядування – Куйбіда В.С. [2] та інші. Варто виділити праці В.М. Бабаєва [3], О.В. Димченко [4; 5] та інші публікації вчених Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова, присвячені оптимізації управління житлово-комунальним господарством. Концептуальні та стратегічні проекти з проблем розвитку та реформування міст, перспективні напрямки їх розвитку розглядаються в колективній монографії під заг. ред. В.Т. Семенова [6]. Помітно посилилася увага науковців до питань організації надання органами місцевого самоврядування якісних муніципальних послуг [7]. Реновація промислової забудови та її адаптація до сучасного міського середовища розглядається групою авторів (Ю.І. Гайко, Є.Ю. Гнатченко, О.В. Завальний, Е.А. Шишкін) [8].

В останні роки посилилася увага до інновацій в управлінні містом, викликаних технологічною революцією, децентралізацією та зростанням уваги до людських ресурсів. Так, Андрієнко А.О. розриває процес впровадження концепції «Smart City» в управління великими містами України [9].

Серед останніх досліджень варто виділити також колективну монографію «Соціально-психологічний супровід у мегаполісі», особливо актуальним є звернення до аналізу соціально-психологічних проблем мешканців цих міст у мирний час і в час війни [10]. Важливими є публікації в рамках проектів, які реалізуються в Україні за іноземною допомогою. Наприклад, спрямований на покращення стратегій розвитку міст Проект ПРОМІС (Партнерство для розвитку міст), який реалізувався в Україні за канадської підтримки [11]. Необхідно відмітити й значну кількість теоретичних досліджень проблем публічного управління, опублікованих у фахових виданнях, зокрема, важливі матеріали, що публікувалися у щомісячному науково-практичному журналі НАДУ при Президентіві України «Управління сучасним містом».

У процесі дослідження авторами цієї статті проаналізовані також праці зарубіжних авторів, присвячені теоретичним аспектам управління містом. Враховувався й тривалий власний досвід роботи в органах державної влади (Лахижа М.І.) та органах місцевого самоврядування (Діденко О.Г., Єрьоменко С.М.), зокрема, участі у підготовці обласних і міських стратегій та програм розвитку.

Мета та завдання даного дослідження полягають в осмисленні та узагальненні сучасної практики управління містом, як складною системою та виявленні проблем і основних тенденцій його розвитку.

Основний матеріал і результати. Світові тенденції розвитку міст, а відповідно й тенденції удосконалення публічного управління, формуються зовнішніми процесами глобалізації, глокалізації, інформатизації тощо – екзогенні фактори та внутрішніми – ендогенні фактори. Тенденції світового розвитку неодноразово були предметом аналізу і відображені, зокрема, у доповідях Світового банку. Варто виділити Доповідь за 2009 рік, присвячену питанням трансформації світової географії [12]. Обґрунтовано положення, що рівномірний просторовий розподіл росту означає його гальмування, а не скорочення бідності. Тому завдання центральних урядів та органів місцевого самоврядування вбачається у забезпеченні доступу до глобального ринку, підтримці економічних процесів та докладенні зусиль для вирівнювання рівня життя. Урбанізація розглядається як ключовий фактор соціально-економічного розвитку за умови регіональної інтеграції та розвитку територій. Зростання щільності міст як центрів економічної активності має супроводжуватися розподілом праці та зниженням економічних кордонів: агломерації, інтеграція, міграція, спеціалізація.

Відтак відзначається дві цілі управління містом: реурбанізація великих територій міст та ревіталізація в першу чергу у постіндустріальних районах і створення браунфілдів – парків на основі раніше існуючих виробничих майданчиків з реконструйованими до нових потреб приміщеннями. Все це має сприяти підвищенню компактності міст шляхом використання існуючих транспортних та інших мереж, зниженню витрат на інфраструктуру, а також вирішенням соціальних та екологічних проблем.

Наступним викликом вважається поширення процесів зміни ендогенних цінностей, що веде до уніфікації урбанізованих територій і знижує їх конкурентоспроможність. На думку експертів, місцеві культурні цінності територіальних громад є потенційною базою для отримання конкурентних переваг за умови, що вони визначені та перетворені в спеціалізацію, пов'язану з інноваційними економічними та соціальними рішеннями. Тому метою органів публічної влади має бути створення ендогенного бачення майбутнього визначених територій, зважаючи на місцеві ресурси, цінності та власні шляхи розвитку. Досягти цього можна лише з допомогою громадськості.

Серед тенденцій розвитку міст варто відзначити посилення їх ролі як економічних центрів. Міста обґрунтовано вважаються головними осередками економічного розвитку. Основна частина світового ВВП в наші дні формується у межах агломерацій, які виникають внаслідок спеціалізації певної території та входження її в єдиний транспортний і виробничий простір. Українськими та зарубіжними вченими відзначається взаємозв'язок урбанізації та розвитку економіки. Проблеми розвитку полягають у зростанні антропогенного навантаження на середовище, забудові зелених зон, диспропорцією інженерно-транспортної інфраструктури тощо.

Економічні фактори та вплив євроінтеграції розглядаються як ключові й при підготовці стратегій розвитку українських міст. Суттєвою є наявність державного регулювання цього процесу. Наприклад, необхідність розробки Стратегії розвитку міста Харкова (2016 р.) пояснювалася впливом таких подій: «прийняттям Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року (постанова Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 № 385); затвердженням Стратегії розвитку Харківської області на період до 2020 року (рішення сесії Харківської обласної ради від 05.03.2015 № 1151-VI); відсутністю затвердженої Стратегії розвитку м. Харкова; глобальними викликами, які виникли перед світовою економікою на сьогодні; ризиками, які постали перед економікою України; тенденціями, що склалися в розвитку міст майбутнього в ЄС; підписанням Угоди про асоціацію з ЄС» [13].

Експертами відзначається актуалізація розробки стратегій українських міст під впливом програм міжнародної допомоги – як запорука отримання інвестицій. Цей процес поглибився після прийняття законів «Про засади державної регіональної політики» (2015), «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (2015) та створення Державного фонду регіонального розвитку, як ключового інструменту державної регіональної політики [14; 15].

Так, авторами вже згаданої Стратегії міста Харків враховувалися приклади підготовки швейцарсько-українського проекту «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO», проекту «Підтримка розвитку громади зсередини» Агентства США з міжнародного розвитку USAID, проекту «Регіональне врядування та розвиток» канадської інтернаціональної агенції розвитку, проекту ЄС «Підтримка політики регіонального розвитку України» тощо [13]. Проект «Концепції інтегрованого розвитку м. Полтава – 2030» готувався українськими та німецькими експертами із залученням громадськості.

Положення стратегій деталізується у програмах економічного та соціального розвитку, які є ключовими документами розвитку міст на короткострокову перспективу і скоординовані із завданнями державних, регіональних та інших міських програм. Як правило, виписується профіль громади, а громадськість та експерти залучаються до створення програмних документів (анкетування, опитування, обговорення). Суттєвою є необхідність узгодження позицій керівництва територіальної громади та депутатського корпусу.

Друга тенденція пов'язана з впровадженням економічних, соціальних та екологічних завдань сталого розвитку із забезпеченням балансу інтересів сучасного та майбутніх поколінь. Управління сталим розвитком міста в умовах реалізації реформи децентралізації розглядається українськими вченими, як процес «визначення стратегічних цілей, завдань і цільових пріоритетів, спрямованих на соціально-економічне зростання та досягнення екологічної рівноваги та покращення якості життя населення, що можливо за умови концентрації влади на базовому рівні [16].

При цьому з метою підвищення ефективності стратегічного управління сталим розвитком міста пропонується застосування інтегрованого підходу завдяки об'єднанню зусиль суб'єктів управління та отримання синергетичного ефекту від цього. Необхідність застосування цілісного підходу до урбанізації та розвитку населених пунктів відзначено у Підсумковому документі Конференції ООН зі сталого розвитку «Майбутнє, якого ми хочемо» (20-22 червня 2012 р., м. Ріо-де-Жанейро, Бразилія) [17].

Врахування загальних тенденцій та особливостей розвитку яскраво проявляється у проблемах, перелік яких більшою мірою залежить від специфіки регіонального розвитку. Ці проблеми є результатом: історичного минулого, сучасного стану країни та її регіонів, рівня входження країни до глобального ринку, відсутності достатньої кількості ресурсів для вирішення проблем тощо.

Проблеми. Аналіз світових тенденцій свідчить про зростаючу роль міст у економічних та політичних процесах сучасності та уніфікацію проблем їх розвитку. Так, польські вчені відзначають такі основні глобальні проблеми, які проявляються в містах: екологічні проблеми (зміна клімату, циклони тощо); бідність та соціальна нерівність; складний доступ до засобів забезпечення життєдіяльності

(вода, продукти, енергія); публічне здоров'я; нові технології (загрози диджиталізації, нерівний доступ до даних тощо); складність планування та управління [18].

Відзначаються такі групи проблем розвитку польських міст, які, на нашу думку, можна віднести й до українських міст (Таблиця 1):

Таблиця 1

Проблеми розвитку польських міст

Групи	Проблеми
Соціально-культурна сфера	освіта, соціальна допомога, соціальні патології, безпека, безробіття, охорона здоров'я, рекреаційні та культурні заклади, міграція
Економіка та інфраструктура	управління водопостачанням та каналізацією, комунальний бюджет, структура економіки та послуг, муніципальне будівництво, технічна інфраструктура, управління комунальним господарством
екологічно-природні	поводження з відходами, стан навколишнього середовища, шум, забруднення повітря, стан озеленення
урбанізація та просторовий розвиток	Транспорт, будівництво доріг, естетика міста, урбанізація, плани просторового розвитку, зони відпочинку

Джерело: [19]

Як наголошується на сайті Асоціації міст України: «Сучасні українські міста мають сотні проблем» [20], але їх перелік та градація змінилися внаслідок впливу війни через людські втрати та міграцію, руйнування, спад економіки тощо.

В узагальненому вигляді ТОП-10 проблем українських міст та причини, що їх породжують визначені міськими головами – учасниками інноваційної освітньої програми «Школа мерів» (2016 рік) (Таблиця 2).

Таблиця 2

Довоєнні проблеми розвитку українських міст

Основні проблеми розвитку міст	Причини виникнення проблем
Відсутність стратегій розвитку; Необ'єктивне планування і бюджетування; Бюрократична система управління; Корумпованість місцевих органів влади; Відсутність ефективної комунікації між владою і громадою; Нерозвиненість громадянського суспільства щодо залучення місцевого самоврядування; Відсутність інвентаризації та паспортизації майна міста; Відсутність реакції на провокативні дії; Відсутність системної роботи з маркетингу міста; Недостатня кваліфікація кадрів.	Низька активність громадянського суспільства; Відсутність мотивації працівників місцевого самоврядування; Поганий бізнес клімат – рейдерство і корупція; Відсутність інструментів розвитку бізнесу; Відсутність бачення місії міста; Інформаційна закритість міст; Відсутність зовнішнього аудиту; Непрозорий підхід до бюджетування; Неефективність правоохоронної системи; Високий рівень патерналізму; Мала кількість відповідальних місцевих еліт; Спротив корупціонерів відкритості інформації щодо власності.

Джерело: підготовлено авторами на основі [21]

Окремо варто виділити підмічену практиками та експертами ще до війни тенденцію переходу спрямованості зусиль від вирішення проблем мегаполісів до питань розвитку малих міст. Так, у 2018 році експертами (К. Гончарова) було виділено такі їх проблеми: самоідентифікація (ігнорування власного потенціалу та унікального ресурсу); уразливість (помітний вплив загальних проблем); залежність (від політики, діяльності мера, від моновиробництва тощо); відсутність стратегічного мислення (заикленість на проблемах); інертність (надія на державу, меценатів тощо); відсутність комунікації (закритість від світу, від центру, від потенційних партнерів та внутрішня закритість влади і населення); непростота спадковості [22].

Відзначалася сегрегація за інтенсивністю використання міського простору: «центр міста, що мав би виконувати функції репрезентативності та простору, який відповідає за ідентичність міста, характеризується строкатістю навантаження усіх видів діяльності, виступаючи територією дифузії адміністративних та торгових функцій» [23, с. 149].

Пошук шляхів вирішення цих проблем залежить від їх особливостей, можливостей міста, загроз і ризиків при їх розв'язанні. Отже, мова йде про диференційованих, індивідуальний підхід.

Дискусія. Аналіз проблем українських міст в період війни свідчить про посилення їх диференціації внаслідок впливу воєнних дій. Вплив війни посилює необхідність диференційованого підходу до питання планування та реалізації розвитку міст. Розуміння цього помітно з аналізу навчальних програм, наприклад, навчальної мережі з інтегрованого розвитку міст, створеної Асоціацією Міст України у рамках реалізації проекту «Інтегрований розвиток міст в Україні II», що реалізується в Україні Німецьким товариством міжнародного співробітництва (GIZ) і включає узгодження нормативно-правової бази розвитку міст з метою вступу до ЄС, консультування територіальних громад, проведення засідання робочих груп та навчальних заходів тощо. Реципієнтами програми стали міські ради восьми міст України (Вінниця, Житомир, Київ (Подільський район), Львів, Мелітополь, Полтава, Харків, Чернівці [24]. Ключовими визначено питання децентралізації будівництва, управління новозбудованим соціальним житлом та його утримання

На наш погляд, важливою залишається проблематика сталого розвитку (збалансованість, інноваційність, інклюзивність, соціальна та екологічна спрямованість), що враховує екологічні та демографічні проблеми, які різко загострюються внаслідок впливу війни. Відзначається неминучий в умовах диджиталізації [25] перехід до концепції «розумного міста», що підтверджується європейським досвідом і вимагає посилення участі громадськості в управлінських процесах.

Висновки. Проведений аналіз свідчить, що управління сучасним містом передбачає формування стратегії його розвитку з урахуванням сучасних світових тенденцій та необхідності відповідати вимогам і стандартам в рамках європейської інтеграції. Ключовими є вимоги концепції сталого розвитку.

Специфіка українських міст, пов'язана з впливом війни, збільшує диференціацію за окремими напрямками розвитку: пошук інвестицій, відбудова, ревіталізація, особлива увага до процесів на ринку праці, забезпечення безбар'єрності тощо.

Диференціацію не можна розглядати як однозначно позитивне чи негативне явище, проте її потрібно враховувати і намагатися використати при підготовці стратегій.

Важливо не зациклюватися на проблемах, а бачити в них виклик та прагнути знайти достойну відповідь.

Особливо суттєвими є використання сучасних смарт-технологій згідно концепції «розумного міста» та розвиток партисипативної демократії для максимального залучення громадськості до управлінських процесів. Сучасні виклики управління вимагають соціальної гармонії та формування нових стратегій «знизу вгору».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Новий тлумачний словник української мови. П-Я. 3 том. Київ : Аконітб, 2008. С. 520.
2. Куйбіда В. С. Організаційно-функціональні принципи і методи діяльності органів місцевого самоврядування : моногр. Київ : МАУП, 2003. 568 с.
3. Бабасв В. М. Управління великим містом: теоретичні і прикладні аспекти: Монографія. Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. Харків : ХНАМГ, 2010. 307 с.
4. Димченко О.В. Житлово-комунальне господарство в реформаційному процесі: аналіз, проектування, управління: монографія. Харк.нац. акад. міськ. госп-ва. Харків : ХНАМГ, 2009. 356 с.
5. Димченко О.В. Методологічні основи управління системною модернізацією та розвитком житлово-комунальних підприємств: автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. Харків, 2012. 42 с.
6. Практика інноваційних розробок у сфері територіально-просторового розвитку міст і регіонів : монографія / під заг. ред. В. Т. Семенова, І. Е. Линник; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2016. 300 с.
7. Шаров Ю.П., Сухінін Д. В. Муніципальні послуги: шлях до високої якості : моногр. Мелітополь : ТОВ "Вид. будинок ММД", 2008. 136 с.
8. Ю. І. Гайко, Є. Ю. Гнатченко, О. В. Завальний, Е. А. Шишкін. Реновація промислової забудови та її адаптація до сучасного міського середовища : монографія / за заг. ред. Ю. І. Гайка, Е. А. Шишкіна. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. 353 с.
9. Андрієнко А. О. Упровадження концепції «Smart City» в управління великими містами України : монографія. Вінниця : ГО «Європейська наукова платформа», 2023. 196 с.
10. Соціально-психологічний супровід у мегаполісі: колективна монографія / За заг. наук. ред. проф. Резван О. О. Харків : Видавництво Іванченка І. С., 2024. 342 с.
11. Розробка стратегій розвитку міст в Україні: інструкція та огляд практик. Київ. 2019. 42 с.

12. The World Bank, World Development Report 2009. Reshaping Economy Geography. The World Bank, Waszyngton 2009. URL: https://reliefweb.int/report/world/world-bank-annual-report-2009?gad_source=1&gclid=Cj0KCQjw3ZayBhDRARIsAPWzx8p-ctqHL5-4Oc4o6HuweAr0IgKOce9xs2oWR5YJWf4b_xiuWbmiuQQaAlsCEALw_wc
13. Стратегія розвитку Міста Харкова до 2020 року. Проект. Харків. 2016. 93 с. URL: <https://www.city.kharkov.ua/assets/files/docs/zakon/strategy2411.pdf>
14. Про засади державної регіональної політики. Закон України від 5 лютого 2015 року № 156-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>
15. Про добровільне об'єднання територіальних громад. Закон України від 5 лютого 2015 року № 157-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>
16. Павліха Н.В., Войчук М.В. Концептуальні засади управління сталим розвитком міста в умовах європейської інтеграції та реалізації реформи децентралізації. *Регіональна економіка*. 2018. № 3. С. 29–35. URL: https://re.gov.ua/re201803/re201803_029_PavlikhaNV,VoychukMV.pdf
17. The future we want : outcome of the Conference on Sustainable Development, Rio de Janeiro, Brazil, 20-22 June 2012. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/3826773?ln=ru&v=pdf>
18. Wyzwania dzisiejszych miast - problemy globalne. Linked in. 10.03. 2023. RL: <https://pl.linkedin.com/pulse/wyzwania-dzisiejszych-miast-problemy-globalne-thinkco-pl>
19. Kotus J. Problemy I cele miast Polski. Ruch Prawniczy Rok LXIV – zeszyt 1 – 2002. URL: <https://repozytorium.amu.edu.pl/server/api/core/bitstreams/de4f03b2-134f-4ec9-8958-cf91b60c3694/content>
20. Карта проблем міста. Асоціація міст України. URL: <https://auc.org.ua/ideya/karta-problem-mista>
21. ТОП-10 проблем розвитку українських міст - думка міських голів. Децентралізація. 2016. URL: <https://decentralization.ua/news/1967>
22. Гончарова К. Про проблеми малих міст. Український центр культурних досліджень. 2018. URL: <https://uccs.org.ua/detsentralizatsiia/statti/pro-problemy-malykh-mist/>
23. Соснова Н., Тупісь С. Проблеми містобудівного розвитку малих міст (на прикладі м. Тячева та смтю Буштина Закарпатської області. Lviv Polytechnic National University Institutional Repository URL: <http://ena.lp.edu.ua>
24. Сприяння інтегрованому розвитку міст в Україні. GIZ. URL: <https://www.giz.de/en/worldwide/128341.html>
25. Лахижа М.І. Диджиталізація в Україні: поняття, проблеми, перспективи та завдання публічного управління. *Науковий вісник: Державне управління*. 2020. № 2(4). С. 202–213. DOI: [https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-2\(4\)-202-213](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-2(4)-202-213)

REFERENCES:

1. Novyi tlumachnyi slovnyk ukraïnskoi movy. P-Ya. 3 tom. K. Akonit. (2008). S. 520 (in Ukrainian)
2. Kuibida V. S. (2003) Orhanizatsiino-funktsionalni pryntsyipy i metody diialnosti orhaniv mistsevoho samovriadvannia : monohr. Kyiv : MAUP. 568 p. (in Ukrainian)
3. Babaiev V. M. (2010) Upravlinnia velykym mistom: teoretychni i prykladni aspekty: Monohrafiia. Khark. nats. akad. misk. hosp-va. Kharkiv : KhNAMH. 307 p. (in Ukrainian)
4. Dymchenko O. V. (2009) Zhytlovo-komunalne hospodarstvo v reformatsiinomu protsesi: analiz, proektuvannia, upravlinnia: monohrafiia. Khark.nats. akad. misk. hosp-va. Kharkiv: KhNAMH. 356 p. (In Ukrainian)
5. Dymchenko O. V. (2012) Metodolohichni osnovy upravlinnia systemnoiu modernizatsiieiu ta rozvytkom zhytlovo-komunalnykh pidpriemstv: avtoref. dys. ... d-ra ekon. nauk : 08.00.04; Khark. nats. akad. misk. hosp-va. Kharkiv. 42 p. (In Ukrainian)
6. Praktyka innovatsiinykh rozrobok u sferi terytorialno-prostorovoho rozvytku mist i rehioniv : monohrafiia (2016) / pid zah. red. V. T. Semenova, I. E. Lynnyk; Kharkiv. nats. un-t misk. hosp-va im. O. M. Beketova. Kharkiv : KhNUMH im. O. M. Beketova 300 p. (In Ukrainian)
7. Sharov Yu. P., Sukhinin D. V. (2008) Munitsypalni posluhy: shliakh do vysokoi yakosti :monohr. Melitopol : TOV "Vyd. budynok MMD", 136 p. (In Ukrainian)
8. Іу. І. Haiko, Ye. Yu. Hnatchenko, O. V. Zavalnyi, E. A. Shyshkin (2021) Renovatsiia promyslovoi zabudovy ta yii adaptatsiia do suchasnoho miskoho seredovyshcha : monohrafiia / za zah. red. Yu. I. Haika, E. A. Shyshkina. Kharkiv. nats. un-t misk. hosp-va im. O. M. Beketova. Kharkiv : KhNUMH im. O. M. Beketova. 353 p. (In Ukrainian)
9. Andriienko A. O. (2023) Uprovadzhennia kontseptsii «Smart City» v upravlinnia velykomy mistamy Ukrainy : monohrafiia. Vinnytsia : HO «Ievropeiska naukova platforma». 196 p. (In Ukrainian)
10. Sotsialno-psykholohichni suprovid u mehopolisi: kolektyvna monohrafiia (2024) / Za zah. nauk. red. prof. Rezan O. O. Kharkiv: Vydavnytstvo Ivanchenka I. S. 342 p. (In Ukrainian)
11. Rozrobka stratehii rozvytku mist v Ukraini: instruktssiia ta ohliad praktyk. (2019) Kyiv. 42 p. (In Ukrainian)
12. The World Bank, World Development Report 2009. Reshaping Economy Geography, . The World Bank, Waszyngton 2009. Available at: https://reliefweb.int/report/world/world-bank-annual-report-2009?gad_source=1&gclid=Cj0KCQjw3ZayBhDRARIsAPWzx8p-ctqHL5-4Oc4o6HuweAr0IgKOce9xs2oWR5YJWf4b_xiuWbmiuQQaAlsCEALw_wc
13. Stratehiia rozvytku Mistu Kharkova do 2020 roku. Proiekt. Kharkiv. (2016). 93 p. Available at: <https://www.city.kharkov.ua/assets/files/docs/zakon/strategy2411.pdf>(In Ukrainian)
14. Pro zasady derzhavnoi rehionalnoi polityky. Zakon Ukrainy vid 5 liutoho 2015 roku № 156-VIII. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text> (In Ukrainian)

15. Pro dobrovilne obiednannia terytorialnykh hromad. Zakon Ukrainy vid 5 liutoho 2015 roku № 157-VIII. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text> (In Ukrainian)
16. Pavlikha N. V., Voichuk M. V. (2018) Kontseptualni zasady upravlinnia stalym rozvytkom mista v umovakh yevropeiskoi intehratsii ta realizatsii reformy detsentralizatsii. *Rehionalna ekonomika*, no. 3, pp. 29–35. Available at: https://re.gov.ua/re201803/re201803_029_PavlikhaNV,VoychukMV.pdf (In Ukrainian)
17. The future we want : outcome of the Conference on Sustainable Development, Rio de Janeiro, Brazil. (June 20-22, 2012). Available at: <https://digitallibrary.un.org/record/3826773?ln=ru&v=pdf>
18. Wyzwania dzisiejszych miast - problemy globalne. Linked in. (2023). Available at: <https://pl.linkedin.com/pulse/wyzwania-dzisiejszych-miast-problemy-globalne-thinkco-pl>
19. Kotus J. Problemy i cele miast Polski. *Ruch Prawniczy Rok LXIV – zeszyt 1 – 2002*. Available at: <https://repozytorium.amu.edu.pl/server/api/core/bitstreams/de4f03b2-134f-4ec9-8958-cf91b60c3694/content>
20. Karta problem mista. Asotsiatsiia mist Ukrainy. Available at: <https://auc.org.ua/ideya/karta-problem-mista> (In Ukrainian)
21. TOP-10 problem rozvytku ukraïnskykh mist – dumka miskykh holiv. *Detsentralizatsiia*. (2016). Available at: <https://decentralization.ua/news/1967> (In Ukrainian)
22. Honcharova K. Pro problemy malykh mist. *Ukraïnskyi tsentr kulturnykh doslidzhen*. (2018). Available at: <https://ucsc.org.ua/detsentralizatsiia/statti/pro-problemy-malykh-mist/> (In Ukrainian)
23. Sosnova N., Tupis S. Problemy mistobudivnoho rozvytku malykh mist (na prykladi m. Tiacheva ta smtiu Bushty-na Zakarpatskoi oblasti. Lviv Polytechnic National University Institutional Repository. Available at: <http://ena.lp.edu.ua> (In Ukrainian)
24. Spryanniia intehrovanomu rozvytku mist v Ukraini. GIZ. Available at: <https://www.giz.de/en/worldwide/128341.html> (In Ukrainian)
25. Lakhyzha M. I. (2020) Dydzhytalizatsiia v Ukraini: poniattia, problemy, perspektyvy ta zavdannia publichnoho upravlinnia. *Naukovyi visnyk: Derzhavne upravlinnia*, no. 2(4), pp. 202–213. DOI: [https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-2\(4\)-202-213](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-2(4)-202-213) (In Ukrainian)

УДК 351.851

JEL F63

Лахижа Микола Іванович, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного управління, адміністрування та права. **Діденко Олег Григорович**, кандидат наук з державного управління, докторант, депутат Полтавської обласної ради. **Єрмоєнко Сергій Михайлович**, аспірант кафедри публічного управління, адміністрування та права, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка». **Сучасні проблеми, підходи і тенденції публічного управління містом: теоретичні аспекти.**

У статті на основі аналізу вітчизняної та зарубіжної літератури і практики виокремлено сучасні проблеми, підходи і тенденції управління містом. Дослідження цього процесу публічного управління визначено як актуальне, зважаючи на його високе суспільне значення та необхідність постійної модернізації. Гіпотеза дослідження виходить із положення про центральне місце громадян, об'єднаних у територіальну громаду, в процесах публічного управління, яке визначається поєднанням зовнішніх тенденцій розвитку та факторів впливу із врахуванням місцевої специфіки. Відзначено, що світові тенденції розвитку міст, а відповідно й тенденції удосконалення публічного управління ними, формуються зовнішніми процесами глобалізації, глокалізації, інформатизації тощо (екзогенні фактори) та внутрішніми (ендогенні фактори). Наголошується на необхідності при виробленні стратегій розвитку міст враховувати як тенденцію до універсалізації, так і місцеву специфіку, яка має стати основою для сталого розвитку міст. Метою органів публічної влади має бути створення ендегенного бачення майбутнього визначених територій, зважаючи на місцеві ресурси, цінності та власні шляхи розвитку з урахуванням світових процесів та вимог європеїзації. Відзначено, що досягти цього можна лише з допомогою громадськості. Економічні фактори та вплив євроінтеграції розглядаються як ключові й при підготовці стратегій розвитку українських міст. Суттєвою названо наявність державного регулювання цього процесу. Актуалізація розробки стратегій українських міст під впливом програм міжнародної допомоги розглядається як запорука отримання інвестицій. Врахування загальних тенденцій та особливостей розвитку яскраво проявляється у проблемах, перелік яких більшою мірою залежить від специфіки регіонального розвитку, історичного минулого, рівня входження країни до глобального ринку тощо. Систематизовано на основі українського та польського досвіду основні проблеми розвитку міст (екологічні, економічні, соціальні, культурні тощо). Окремо названо підмічену практиками та експертами ще до війни тенденцію переходу спрямованості зусиль від вирішення питань мегаполісів до проблем розвитку малих міст. Специфіка українських міст, пов'язана з впливом війни, збільшує диференціацію за окремими напрямками розвитку.

Ключові слова: теорія, управління містом, стратегії розвитку, територіальна громада, комунальне господарство, проблеми, тенденції, інновації, діджиталізація.

UDC 351.851

JEL F63

Mykola Lakhizha, Doctor of Sciences in Public Administration, Professor, Professor of the Department of Public Management, Administration and Law of the National University "Poltava Polytechnic named after Yuri Kondratyuk"; **Oleh Didenko**, candidate of sciences in public administration, deputy of the Poltava Regional Council, doctoral student of the National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic"; **Serhiy Jeromenko**, graduate student of the Department of Public Management, Administration and Law of the National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic". **Current problems, approaches and tendencies of city public management: theoretical aspects.**

The article, based on the analysis of domestic and foreign literature and practice and summarizing the personal experience of the authors, singles out modern problems, approaches and trends of city management. The study of this process of public administration is defined as relevant, given its high social importance and the need for constant modernization. The research hypothesis is based on the position of the central place of citizens united in a territorial community in the processes of public administration, which is determined by a combination of external development trends and influencing factors, taking into account local specifics. The authors noted that global trends in the development of cities, and accordingly, trends in improving their public management, are formed by external processes of globalization, glocalization, informatization, etc. (exogenous factors) and internal (endogenous factors). Therefore, it is emphasized the need to take into account both the trend towards universalization and local specifics, which should become the basis for sustainable development of cities, when developing city development strategies. The goal of public authorities should be to create an endogenous vision of the future of the designated territories, taking into account local resources, values and own development paths, taking into account global processes and requirements of Europeanization. It was noted that this can only be achieved with the help of the public. Economic factors and the impact of European integration are also considered key in the preparation of strategies for the development of Ukrainian cities. State regulation of this process is considered essential. It was noted that the actualization of the development of strategies of Ukrainian cities under the influence of international aid programs is a guarantee of receiving investments. It is emphasized the need to take into account the requirements of sustainable development, especially taking into account the influence of the military factor. Taking into account the general trends and features of development is clearly manifested in the problems, the list of which largely depends on the specifics of regional development. These problems are the result of: the historical past, the current state of the country and its regions, the level of the country's entry into the global market, the lack of sufficient resources to solve the problems, etc. The main problems of urban development (ecological, economic, social, cultural, etc.) are systematized on the basis of Ukrainian and Polish experience. The complexities of urban development are highlighted as inevitable problems of growth that appear as a result of the achievements of modern technologies. The trend of shifting the focus of efforts from solving the problems of megalopolises to the problems of the development of small towns, noticed by practitioners and experts even before the war, is mentioned separately: self-identification; vulnerability; dependence; lack of strategic thinking and communication; difficult heredity, etc. However, as a result of the war, population concentration in several large cities is possible. The specificity of Ukrainian cities, related to the impact of the war, increases the differentiation according to certain directions of development: the search for investments, reconstruction, revitalization, special attention to labor market processes, ensuring barrier-free access, etc. It is important not to dwell on problems, but to see them as a challenge and strive to find a worthy answer.

Key words: theory, city management, development strategies, territorial community, communal economy, problems, trends, innovations, digitalization.